

կան խօսքեր որոնցմէ չար կը հե-
տեւի . կան ալ շատ խօսքեր որոնցմէ
բարիք կը հետեւի . սակայն իմաստու-
նը կրնայ ասոնց ամենն ալ 'ի բարին
գործածել և շահիլ :

ԺԱՐԱՆԵԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Յօդպէէն մինչեւ 1) . Վաղարս
սկսուած կառուղին ըստ կարեւրոյն
աւարտած է, և հիմա մնացած է միայն
կառքերու բանիլը , որ զանազան ա-
ռիթներով չը շարունակուի որ անընդ-
հատ . որուն համար քաղաքիս կառա-
վարիչ Վ սեմ . Վեամիլ փաշան խոր
հեցաւ սոյն ճանապարհի կառաց գոր-
ծադրութիւնն ընկերութեան մը յանձ-
նել որ անընդհատ շարունակէ 'ի դիւ-
րութիւն ճանապարհորդաց : Եւսեւս
պատրաստուած է պայմանագրութիւն
մը , և կրնայ գործը վրան առնուլ ու-
ղող անձ մը իւր կողմէն ևս եթէ ունի
պայմաններ՝ հաղորդել կառավարու-
թեան : Եւսեւսի պայմանաց թարգ-
մանութիւնը կը գնէր ամբողջ ընթեր-
ցողաց ներկայացնելու համար :

1 . Ով որ ուզէ Լըուսաղէմայ և
Լաֆայի մէջ տեղ եղած ճանապարհին
ձեռնարկութիւն ընելպէտք է որ գլխէ
Լըուսաղէմայ քաղաքային հասարակու-
թեան տեսչութեան :

2 . Յիշեալ տեսչութեանէն կ'ընդու-
նի ճանապարհը արդի դրութեամբ ,
նաեւ կառաց 3 կայարանները , որոնց
մին Լըուսաղէմ , միւսը Պապրիտո
կամ Պոպաղ բնակած տեղը , և երրորդ
Լաֆայ . նմանապէս 3 փոքր հին և 2
մեծ կառքեր , իրենց բոլոր անօթներ-
րով ու գործիքներով միատեղ :

3 . Ճանապարհին անցնող անառ-
նոց հարկը , նսեւ . կառքով ճանապար-

հորդող անձանց վարձն ալ ձեռնար-
կողին պիտի հատուցուին . Ճանապար-
հորդք կառքին առաջին աստիճանին
50 զուրուշ տալու են , 27ին 30 զու-
րուշ , փոքր տղայք մինչեւ 6 տարե-
կան՝ ձրի պիտի անցնին , 6էն մինչեւ
12 տարեկանները կէս վարձ պիտի հա-
տուցանեն , 13եռնաւորեալ անասնոց
ալ՝ ուղտին 60 փարայ , ձի կամ ջորիի
40 փարայ . աւանակներու 20 փարայ
հատուցուելու են . բեռնաւորեալ չե-
ղողներէն ալ կէս վարձը կ'ընդունի ,
խաշանց համար ալ 5 փարայ կ'ընդուն-
ուի :

4 . Ձեռնարկողը իրաւունք ունի ,
այժմ գտնուող կայարաններէն 'ի զատ
ուրիշ կայարաններ ալ շինել իւր քառ-
կէն , ճանապարհի պիտայից համար .
շինուելիք անդերուն արամիք կառա-
վարութեան կողմանէ ձրի կը տրուին ,
եթէ նոյն տեղերը տերութեան ըլլան :

5 . Եւսեւսից տանիլ բերելու վարձ
հոխայի 10 փարայ հատուցանելու է :

6 . Ձեռնարկողին կողմանէ պաշ-
տօն վարողները , պարտաւոր են միշտ
հաւատարմութեամբ և յարգանքովա-
րուիլ ճանապարհորդաց հետ , պատիւը
սրաշտպանել , ու եթէ ասոր հակա-
ռակ բան մը նշմարուեցաւ , ձեռնար-
կողը եղած միասուց պատասխանա-
տու է :

7 . Յիշեալ ճանապարհին գեո-
շատ պակասութիւններ գտնուելուն ,
ամենէն առաջ պարտաւոր է ձեռնար-
կողը այն պակասութիւնները լցնել
մինչեւ որ ճանապարհը առաջին թա-
տիճանի հասնի , առանց պէտք եղած
շինութիւնները և գործողութիւն
ները 'ի գործ գնելէ զանալու , նա-
եւ պարտաւոր է ամեն օր թէ Լա-
ֆայէն և թէ Լըուսաղէմէն մէյ մէկ
կառք հանել , թէ պարտաւոր ըլլան թէ
լեյուսն . իսկ եթէ քննութեանէ յետոյ

հաստատուի ձեռնարկողին՝ թէ ճաշնապարհի շինութեանց և թէ կառաց ամենօրեայ երթեւեկութեանը խնամք չտանիլը, այն ասեմն այս պայմանագրութիւնը ոչնչացած կը համարուի. և ի վերայ այս ամենայնի կը պարտաւարի դարձեալ ձեռնարկողը, ճանապարհին պակաս մնացած սխառանքի չի նուիրենքն ալ կատարել:

8. Ով որ կտք ունի, և կը կամի անով ճանապարհէն անցնիլ, ամեն մէկ անգամին 10ական զուրուշ հաւուցանելով կրնայ անցնիլ:

9. Ով որ ձի կամ որ և է անասուն մը ունենայ, և ինքը անոր վրայ հեծած ճանապարհէն անցնիլ ուզէ, առանց դրամ մը հատուցանելու իրաւունք ունի ճանապարհորդելու:

10. Եթէ կառավարութեան կամ զօրաց պաշտօնատէրներէն մէկը Լաֆայ Լորուսաղէմ և կամ Սէմէլ մեկնել ուզէ կռօք, և ձեռքը անցագիր մը ունենայ կառավարութեան կողմէն յայտնելով իւր պաշտօնատար ըլլալը և կառավարութեան յատուկ պաշտօնով մեկնիլը, ձրի անցնիլու է. իսկ թէ անձնական գործով մը կը ճանապարհորդէ, կէս վարձ հատուցանելու է:

11. Եթէ հարկ եղաւ կառավարութեան կողմանէ հարկաւոր պաշտօնով մը պաշտօնատար մը յիշել, եւ ոյն ժամանակին կառքը ըստ սովորութեան մեկնած ըլլայ, կը պարտաւորի ձեռնարկողը յատուկ փոքր կառքով մը զայն իւր պաշտօնատեղին հասցընել, իւր հետ յղած կառքին կէս վարձ ընդունելու իրաւամբ:

12. Պայմանեալ ժամանակը չըլլալած տարի մ' առաջ պարտաւոր է ձեռնարկողը Լորուսաղէմ քաղաքային հասարակութեանը տեսչութեան իմաց տալ իւր երկրորդ անգամ ճանապարհը ձեռնարկելու փափաք ունենալ կամ չունենալը, եթէ չունենայ՝ չունենալու պարտաւոր է յանձնել Լորուսաղէմ քաղաքային հասարակութեան տեսչութեանը, եւ անոր հատուցմամբ. որոնց հաշար սակին ճանապարհէն անցնելիք անա-

նալ կամ չունենալը, եթէ չունենայ՝ պայմանեալ ժամանակին վերջնապաշտ պարտաւոր է յանձնել Լորուսաղէմ քաղաքային հասարակութեանը տեսչութեանը բոլոր գտնուած թէ ձիերը ջորիները կառքերը և թէ անոնց ճանապարհին բոլոր գործիքները, նմա նապէս ճանապարհին բոլոր կայարանները անօթներով միատեղ, վերջապէս ընկերութեան բոլոր ունեցած ճանապարհին սեպհական եղած բաները: Եւ տարւոյն սկիզբը պարտաւոր է ձեռնարկողը քաղաքային հասարակութեան տեսչութեան կողմանէ այդ մասին նշանակուելիք պաշտօնեային հետ մէկ տեղ բոլոր շարժուն և անշարժ գոյից և անօթից երկու ցուցակ չենել, երկուքն ալ ստորագրութեամբ, որոնց մէկը քաղաքային հասարակութեան տեսչութեանը յանձնուի, եւ երկրորդը ձեռնարկողին բով մնայ, սրպէս զի եթէ պայմանը լրանալուն առ ձանագրուած բաներէն բան մը պակսելու որ ըլլայ՝ ձեռնարկողը անոր փոխարէնը հատուցանէ. նմանապէս եթէ բան մ' աւելնայ, այն ալ յիշեալ տեսչութեան պիտի յանձնուի դարձեալ:

13. Եթէ ձեռնարկողը երկրորդ անգամ դաշնագրութիւն ընել ուզէ, այն ատեն ուրիշներէն նախամեծար դասելու է, անոր պայմանաւ որ ուրիշն առաջարկուածը հատուցանէ:

14. Կառավարութիւնը յանձնառու է ձեռնարկողին բոլոր գործոց օգնել ըստ կանոնի և օրինաց բարձր տէրութեան:

15. Ձեռնարկութեան բաղձանք ունեցողը պէտք է որ տարեկան հաշար հինգ հարիւր օսմանեան ոսկի հատուցանէ Լորուսաղէմ քաղաքային հասարակութեան տեսչութեանը, եւ անոր հատուցմամբ. որոնց հաշար սակին ճանապարհէն անցնելիք անա-

նոց տուրքերուն փոխարէնն է և հինգ հարիւր ոսկին ալ ճանապարհին փոխարէն :

16. Չեռնարկութեան պայմանեալ ժամանակը տասը փարի է , այդ միջոցին ճանապարհին բոլոր թէ շահը և թէ վնասը ձեռնարկողին վրայ է :

17. Ճանապարհին վերաբերեալ բոլոր գործերը , թէ ձեռնարկողին դէմ ըլլան և թէ իրեն մարդոցը կառավարութեան ատենաներուն առջեւ պիտի տեսնուին ըստ օրինաց , այսինքն թէ ձեռնարկողը և թէ իւր պաշտօնեայնէրը , այս մասին իբրեւ բարձր , Վրան հպատակ պիտի ճանչցուին :

— Բաղաբիս կառավարիչ Վսեմ , Բեամիլ փաշայի հայրական աշխատութեանց արգիւնքը մեծ յուսով կ'ըստես վայելել տեղւոյս հասարակութիւնը . և պիտի տեսնէ արդեօք նոյն օրերու պայծառ արեգակը իրեն վրայ ծագած . այս ճանապարհի կատարելագործութենէն զատ կը յուսայ նաեւ տեսնել Յոպպէի առջեւ նաւահանգիստ մը , որուն պէտքը շատ զգալի եղած է ամեն ճանապարհորդի համար որն որ միշտ վտանգի ստիպումալք մը չըրած չանցունէր շատ անգամ անպարտները , ինչպէս մագալուր աղատեցաւ սոյն վտանգէն Վարիոյ Վեհ . կայսրը լըռուսաղեմէն Վերադարձած ծովի իջնելու ժամանակ , և այս սպառնալքը կարծեմ աւելի պիտի փութացնէ այս ամենապիտանի նաւահանգիստը , որմէ մինչեւ ցարդ անց նոյն բիւրաւոր ճանապարհորդք վտանգի մը երկիւղին ամեն աստիճանները շօշափելով անցած են : Կարողութեան երկար ժամանակ կը մաղթենք Վսեմ , Բեամիլ փաշայի տեղւոյս կառավարչին , որ դիւրաւ կարենայ կատարել սոյն գործը ըստ բարձր հաճութեան () գոտափառ Սուլթանին :

— Բորթ—Սայիտէն առնուած հեռագիրներ և լուրեր կը ծանուցանեն որ Սուէշի ջրանցքին բերանը միշտ աւազով կը լեցուի , այնպէս որ հետզհետէ պարպածնին տաւառները լեցուած են բարձրացած կը տեսնեն դարձեալ . և այս աւազակոյտն ալ կարմիր ծովու ալիքներէն կը մըլուի եղեր :

ՕՐՈՒՆԲԱՆԻՒՄ

(Էտրուշական թիւն և վերջ , տես թիւ 11) :

32. Վիւկիւ մարաշխաւը լըմանի աջոց Պօլոնիա կայսրէն զրկուած ըլլալով (այս թագաւորութիւնը բաժնուելէն յառաջ) թագաւորին առջեւ ելլելու օրը , սրահի մի մէջ տարին , ուր խոհեմութեամբ նստած մարդ մը տեսաւ , մեծամեծները բարոյալքը չընապատեալ ոտքի վըշ կայնած էին , զանիկայ (Սոլոնիայի թագաւորը կարծելով սկսաւ ակնածական ողջոյնը տալ : Եւս մարդը Սուսիոյ դեսպան Ստաքիւ պերժ կոմսն էր , որուն սխալիւ իմացնելու երբէք հոգ չտարաւ : Վիւկիւն իւր սխալմունքը հասկնալէն ետեւ սիրտը նեղացաւ , երեկոյին թագաւորին ու Ստաքիւ պերժին հետ խաղ խաղալով , սպաթի թագաւոր ըսելով խաղայ անգամ մի : Կը սխալու ըրին աւոր , ասիկա ծագայն (տղան) է : Եւս անգամիս ալ սխալած ըլլալ ձեւացնելով իւր ձեռքը ճակտին զարնելով կանչեց՝ «Տես տէր ներեցէք , այսօր երկրորդ անգամ է որ ծառայ մի թագաւոր կը կարծեմ : Ստաքիւ պերժը որչափ որ պատրաստաբան էր նէ՛ պրկուեցները խածաւ ու ձայն չհանց :

33. Վիւկացի մի իւր ամենագեղեցիկ ձին գիշեր մի ակտաէն գողցուց . այս մարդը տասն և հինգ մզն հեռու